

Natura 2000-handleplan 2022–2027

Lillebælt

Natura 2000-område nr. N112

Habitatområde H96

Fuglebeskyttelsesområde F47

Titel: Natura 2000-handleplan for Lillebælt

Udgiver: Assens, Haderslev, Kolding og Middelfart Kommune, Miljøstyrelsen

Udgivelsesår: 2024

Forsidefoto: Halk Nor om vinteren 2023, Haderslev Kommune (Jonathan Lind Hansen)

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur, Geodatastyrelsen

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

1. Resumé	4
2. Baggrund	5
2.1 Den lovgivningsmæssige ramme	5
2.2 Miljøvurdering af handleplanerne	6
3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode.....	7
3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	7
3.2 Foreløbig vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	12
4. Behov for indsatser	12
5. Indsatser fordelt på aktør	14
6. Prioritering af den forventede indsats	15
7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse.....	19
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres planer for forvaltningsindsatser	22
Bilag 2: Kortbilag	30

1. Resumé

Handleplanen for Natura 2000-område 112 Lillebælt beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2027 - dog udgangen af 2033 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Natura 2000-området består af F47 Lillebælt og H96 Lillebælt.

Det overordnede mål for området er beskrevet i afsnit 3.1 i Natura 2000-planen og de konkrete mål i afsnit 3.2. Generelt gælder for dette område, at den samlede forekomst af naturtyper, arter og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Målet er, at områdets hav-, kyst- og lysåbne natur sikres og udgør et stort, sammenhængende naturområde med dynamisk kystudvikling og hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem havet og kysten, og med udbredte levesteder for eng-, hav- og kystfugle samt marsvin.

Målsætningerne konkretiseres i Natura 2000-planens afsnit 4.1 og 4.2 i form af nogle generelle og områdespecifikke retningslinjer for indsatsprogrammet.

Hovedformålet med indsatserne i perioden 2022-27 er:

1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed
2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder
3. Bekæmpe invasive arter

Indsatsen udføres både på offentlige og private arealer i området. Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej. Der findes blandt andet en række understøttende tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugsstyrelsen og Miljøstyrelsen, samt midler til Life-projekter som medfinansieres af EU.

Oversigtskort

Natura 2000-området Lillebælt med Habitatområde H96 og Fuglebeskyttelsesområde F47

2. Baggrund

Miljøstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 257 Natura 2000-områder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte Natura 2000-område og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2022–27. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk.

Ud fra Natura 2000-planerne er der udarbejdet Natura 2000-handleplaner for de enkelte Natura 2000-områder. Handleplanerne skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Assens, Haderslev, Kolding og Middelfart Kommune samt Miljøstyrelsen på grundlag af Natura 2000-plan for Natura 2000-område nr. 112 Lillebælt.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kommunens kystnære områder. Kommunerne er ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af 2027. Miljøstyrelsen er ansvarlig for at udarbejde en skovhandleplan for de skovbevoksede, fredskovspligtige Natura 2000-arealer med skovhabitatnatur inklusiv arealer nævnt i skovlovens §28 (herfra omtalt som skovbevoksede, fredskovspligtige arealer). Der skal gennemføres en planlægning hvert 12. år. Den aktuelle planperiode er 2022-2033. Miljøstyrelsen er ansvarlig for, at indsatserne på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer gennemføres inden udgangen af år 2033.

Kommunernes handleplan og Miljøstyrelsens skovhandleplan sammenskrives og udmøntes i denne samlede Natura 2000-handleplan.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-området, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne planer for forvaltningsindsatser (eks. drifts- og plejeplaner). Der udarbejdes ikke handleplan for de offentlige lodsejeres arealer, hvor de selv udarbejder planer for forvaltningsindsatser, hvorfor data fra deres arealer ikke indgår i selve handleplanen, men kun fremgår af bilag 1. Naturstyrelsen og Forsvarets Ejendomsstyrelse ønsker selv at udarbejde plan for forvaltningsindsats for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1. Hvis der er behov for at tydeliggøre ansvarsfordelingen mellem aktører (heriblandt offentlige lodsejere med egne planer for forvaltningsindsatser), tydeliggøres dette i kapitel 5.

2.1 Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i:

- miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 692 af 26. maj 2023)
- naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af 4. oktober 2022)
- bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016)
- bekendtgørelse af lov om skove (lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023)
- bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016)

Det er kommunalbestyrelsen, der er ansvarlig for at gennemføre Natura 2000-planen på de privatejede arealer. Dog er det Miljøstyrelsen, der er ansvarlig for de privatejede, skovbevoksede, fredskovpligtige arealer. Offentlige lodsejere er ansvarlige for at gennemføre Natura 2000-planen på deres egne arealer.

Handleplanen skal ifølge lovgivningen indeholde nedenstående:

- En prioritering af myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som myndigheden vil tage for at gennemføre Natura 2000-handleplanen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljøstyrelsen og offentlige lodsejere.

- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode (dog 12 års periode for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer), der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-handleplanen er gennemført for den forudgående periode.

Handleplanen skal ikke omfatte offentligt ejede arealer, hvis der for disse arealer er udarbejdet/udarbejdes en plan for forvaltningsindsatsen, der er i overensstemmelse med de fastsatte mål for naturtilstanden i Natura 2000-planen. Der indsættes et resumé af de offentlige planer i handleplanens bilag.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

Handleplanen skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen og skal ikke indgå i Natura 2000-handleplanerne.

2.2 Miljøvurdering af handleplanerne

Natura 2000-handleplanerne er en type af planer, som kan være omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023) – herefter refereret til som miljøvurderingsloven.

Ved vurderingen af, om en handleplan er omfattet af Miljøvurderingsloven ses på kriterierne i lovens § 8. Erfaringsmæssigt er der en del handleplaner, som ikke vil være omfattet af miljøvurderingsloven. Det afhænger dog i alle tilfælde af det konkrete indhold af handleplanen, og der skal derfor altid foretages en særskilt vurdering for hver plan.

Denne handleplan er blevet vurderet i forhold til, om den er omfattet af miljøvurderingsloven. Det er vurderet, at den ikke er omfattet af miljøvurderingsloven og der dermed ikke skal udarbejdes miljøvurdering af handleplanen.

Der er vurderet på, om handleplanen sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser, eller om den vurderes at kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt jfr. miljøvurderingslovens §8.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen er undtaget fra habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og dermed fra vurdering efter miljøvurderingsloven, fordi planerne er "direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning" jfr. artikel 6, stk. 3, 1. pkt. Handleplanen anses som direkte forbundet med og nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning.

For samtlige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering (SMV). Natura 2000-planerne og de tilhørende miljøvurderinger kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000, tredje generation planer (2022-2027).

3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode

3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Handleplanerne for anden planperiode har været gældende siden udgangen af 2017. Kommunerne har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-planen for planperioden 2016-2021. For de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer har Miljøstyrelsen arbejdet for at gennemføre indsatserne, der blev beskrevet i første generation af Natura 2000-planen fra 2010-2015 og videreført i anden planperiode 2016-2021.

Det er muligt at få et samlet overblik over tilskudskompenserede indsatser i Natura 2000-områderne i "Sammenfatning af Natura 2000-planerne 2022-2027" på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1: Følgende indsatser er finansieret gennem landdistriktsmidler eller anden finansiering og gælder arealer, der ikke er skovbevoksede, fredskovspligtige arealer*. Aftale-start mellem 2016 og 2021

	Indsats	Samlet ha	På habitatnatur ha	Habitatnatur uden tilsagn ha
Assens Kommune	Pleje af græs	116,30	100,57	111,10
Haderslev Kommune	Pleje af græs	262,45	165,08	145,63
	Rydning	2,71		
	Forberedelse til afgræsning	33,66**		
	Hydrologi -forundersøgelse -etablering	9,32 25,35		
Kolding Kommune	Pleje af græs	101,91***	62,83	36,50
	Bekæmpelse af rynket rose – afgræsning med geder		1,3	
Middelfart Kommune	Pleje af græs	342,66	195,28	325,79
	Rydning	1,4		
	Forberedelse til afgræsning	11,5****		

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser. Se resumé af plan for forvaltningsindsatserne i bilag 1.

** Tilsagn i perioden frem til og med 2022.

***Kolding kommune har faciliteret indsatsen i to større projekter på privat jord på i alt 60 ha ved Hejls Nor

**** Tal fra LBST-dataudtræk er blevet suppleret med lokalkendskab

Ved planlægningen og gennemførelse af indsatserne inklusive lodsejerdialog har kommunerne screenet for og undersøgt synergieffekter og prioriteret indsatserne og dialog med lodsejerne af arealer, der sikrer sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev, surt overdrev og rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Der er blevet arbejdet for at tilstanden af levestederne for plettet rørvagtel og brushane forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. EU LIFE-projektet Better BirdLIFE har i planperioden haft fokus på at forbedre bevaringsstatus for brushane og plettet rørvagtel ved at forbedre de kortlagte levesteder og sammenkæde naturområder. Herunder har der løbende været dialog med lodsejere dels i forhold til at hente tilsagn til pleje af græs, opfordre til regulering af prædatorer samt understøtte lodsejere med eksempelvis hegn- og vandingsfaciliteter med fokus på skabe større enheder blandt andet på områder med surt overdrev, kalkoverdrev og rigkær I Basisanalysen 2022-27 vurderes, at der findes tilstrækkeligt med egnede levesteder, hvis plettet rørvagtel skulle forsøge at etablere sig i området.

Kommunerne har arbejdet for, at tilstanden af levestederne for klyde, havterne, dværgterne og fjordterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder for klyde, havterne og dværgterne samt de 3 kortlagte levesteder for fjordterne får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

EU LIFE-projektet Better BirdLIFE har i planperioden haft fokus på at forbedre bevaringsstatus for klyde, havterne, dværgterne og fjordterne blandt andet ved at forbedre tilstanden for de habitatnaturtyper, som udgør deres levesteder samt at etablere nye og forbedre eksisterende yngleøer. Herudover har der løbende været fokus på dialog med lodsejere dels i forhold til at hente tilsagn til pleje af græs, samt understøtte lodsejere med eksempelvis hegn- og vandingsfaciliteter samt opfordring til regulering af prædatorer.

Kommunerne har været særlig opmærksomme på naturtyperne kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær samt ynglefuglene brushane, dværgterne, plettet rørvagtel og mosehornugle, samt den rastende ederfugl, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang. EU LIFE-projektet Better BirdLIFE er netop blevet planlagt med hensyn til disse formål og har i planperioden haft fokus på at forbedre bevaringsstatus for brushane, dværgterne, plettet rørvagtel, mosehornugle samt rastende ederfugl ved at forbedre de kortlagte levesteder, fødegrundlaget igennem etablering af stenrev og forbedring og nyetablering af fugleøer for at begrænse problemer med prædation. Herudover har der løbende været dialog med lodsejere dels i forhold til at hente tilsagn til pleje af græs, samt understøtte lodsejere med eksempelvis hegn- og vandingsfaciliteter med fokus på skabe større enheder blandt andet på områder med surt overdrev, kalkoverdrev og rigkær.

Mere om kommunernes forskellige konkrete tiltag til opfyldelse af de konkrete retningslinjer i indsatsprogrammet i den statslige Natura 2000-plan 2016-21 kan ses under afsnittet "Ud over de ovennævnte indsatser har myndighederne søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:" på s.11.

I Basisanalysen 2016 -2021 er der beskrevet, at tilstanden er god eller høj for alle de private skove uden fredskovpligt. Derfor har der i 2. planperiode fra de fire kommuner været fokus på at sikre og styrke indsatsen på de lysåbne naturtyper og for kystfuglene. Dette har betydet, at der ikke har været gennemført målrettede indsatser i de private skove uden fredskovspligt udover den daglige sagsbehandling og planlægning, hvor hensynet til Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag bliver varetaget.

Skovbevoksede, fredskovspligtige arealer følger en 12 års-cyklus, og første planperiode for disse løber således fra 2010 til 2021. Tabel 2 nedenfor viser status for de gennemførte eller igangværende indsatser i perioden 2010-2021 beliggende i kortlagt habitatskov inden for Natura 2000-området. Indsatserne er opgjort på indsatstype. Der kan være gennemført flere indsatser på det samme areal, hvorved samme areal kan fremgå flere gange (eksempelvis skovnaturtypebevarende drift og pleje forud for urørt skov, eller forbedring af hydrologi på samme areal, hvor der også er udført skovnaturtypebevarende drift og pleje). Indsatsplanerne for arealerne blev først udgivet i skovhandleplanerne i 2012.

Tabel 2 er baseret på tinglyste indsatser såsom urørt skov, på data fra tilskudsordningerne (beror på tilsagnsdata, hvorfor arealet for indsats kan være overestimeret i forhold til den endelige indsats, idet der altid vil være en vis del af de givne tilsagn, der ikke udnyttes). Der kan være usikkerheder i de indhentede data fra tilskudsordningerne fra 2010-15. Miljøstyrelsen har endvidere indhentet data for gennemførte indsatser i habitatnaturtyper på skovbevoksede fredskovsarealer fra offentlige myndigheder, og anvendt data i det omfang, Miljøstyrelsen har modtaget disse.

Tabel 2: Gennemførte indsatser på skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Tallene dækker over perioden 2010-2021.

Indsats	Tilskudsfinansiering på private arealer (ha) ¹	Offentlige arealer (ha) ²	Total (ha)
Forbedring af hydrologi*	0	0	0
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	17	1	18
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***	8		8
Urørt skov	1,4	134	136

¹ Indsatser på private arealer dækker over indsatser, som er tilskudsfinansierede.

² Indsatser på offentlige arealer dækker hovedsageligt over indsatser gennemført via lodsejeres egne midler men kan også være dækket af tilskudsordninger.

* *Forbedring af hydrologi* dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** *Indsatser for lysåben natur* dækker over græsning, hegning og rydning med henblik på lysåben natur.

*** *Skovnaturtypebevarende drift og pleje* dækker over flere indsatser, heriblandt sikring af naturtyper, træer til naturligt henfald, naturnær skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter samt skovgræsning og foryngelse.

Tabel 3: Følgende Life-projekter er iværksat i området

Middelfart Kommune	<p>Better BirdLIFE: Forbedring af levesteder for kystfugle i Vestlige Østersø</p> <p>Projektet Better BirdLIFE har til formål at forbedre vilkårene for 10 arter af ynglefugle og 4 arter af trækfugle i den vestlige Østersø. Ved at arbejde målrettet mod forbedring af arternes levesteder, vil der samtidig ske forbedring af en række naturtyper.</p> <p>Projektet udføres i et samarbejde mellem 9 partnere med Middelfart Kommune som hovedansvarlig. De øvrige partnere er Fugleværnsfonden, Kerteminde, Kolding, Nordfyns og Sønderborg kommuner, Naturstyrelsen, Stiftung Naturschutz Schleswig-Holstein og Syddansk Universitet. Konkrete indsatser for Lillebælt-området var bl.a. etablering og renovering af yngleøer, etablering af stenrev, facilitering af lodsejere til rydning og forberedelse af afgræsning, kompensation for jagtret på Føns Vang, formidling af fuglelivet i samarbejde med naturformidlerne og Johannes Larsen Museet, ekspertbesøg for forbedring af levestederne for fugle.</p>
Kolding Kommune	<p>Better BirdLIFE: Forbedring af levesteder for kystfugle i Vestlige Østersø</p> <p>Se beskrivelsen ovenfor. I Kolding Kommune dog udelukkende tiltag til havs i Østersøen</p>

Etablering af fugleø i Føns Vang i forbindelse med Better BirdLIFE-projektet 2020 (Jakob Pedersen).

Allerede et år efter etablering var der ynglesucces af klyde. (Jakob Pedersen)

Der er ikke iværksat Life-projekter på fredskovsarealer inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsatser har myndighederne søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

Assens Kommune har

- vedtaget indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe bjørneklo i hele kommunen.
- sikret forbedret afgræsning af strandenge på Bågø ved udvidelse af græsningsfolde
- forbedret afgræsning af strandenge ved Aborg Minde ved at sikre tilgængelighed for kreaturer til ferskvand
- opsat henvisningsskilte på Bastholm og Bågø for at udgå forstyrrelse af kystfugle i yngletiden
- arbejdet for igangsætning af et nyt LIFE-projekt på Fyn

Haderslev Kommune

- Der er sendt breve ud til alle de lodsejere, der ejer habitatnatur eller arealer med potentiale til at blive ny habitatnatur. Brevene blev målrettet hver enkelt lodsejer med information om dennes arealer, og hvilke tiltag det var muligt at søge tilskud til og hvor. Til hvert af brevene var vedhæftet et kortbilag med angivelse af de relevante arealer. Brevene medførte 2 konkrete henvendelser til kommunen fra interesserede lodsejere og et ukendt antal henvendelser til Landbrugsstyrelsen.
- Kortlægning af rynket rose (fra første planperiode) er afsluttet.
- Det vurderes, at indsatsen mod forstyrrelse og prædation varetages via national strategi for forvaltningen af truede og rødlistede arter.

Kolding Kommune

- Kommunen har arbejdet med sammenkædning af naturarealer, bl.a. rigkær, strandeng, og surt overdrev på 60 ha, via facilitering af aftaler mellem lodsejere og dyreholdere. Dette har medført afgræsning på større og sammenhængende arealer ved bl.a. Kær Mølleå og ved Taps Å. Tidligere ensformige områder med tagrørssump er reduceret og erstattet af lysåbne områder med fugtige strandenge, hist og her med udvidelse af rigkærsvegetation. Områderne fremstår mindre ensformige og med mosaiknatur, hvilket også har øget områdernes værdi som levested for flere kystfugle og plettet rørvagtel.
- Der er igangsat indledende arbejde på en ny ansøgning om LIFE-midler ("Web of Life"), der skal genskabe blå og grønne netværk for biodiversiteten inden for og mellem natura 2000-områder (Lillebælt og Svanemose).
- Kortlægning af invasive arter (rynket rose, kæmpe bjørneklo, japansk - og kæmpe pileurt) fortsættes. Der er lavet indsats for bekæmpelse af rynket rose ved Stenderup hage og påbegyndt bekæmpelse af rynket rose og japansk pileurt ved Binderup strand.
- Kommunen har fortsat samarbejdet med lodsejere om naturpleje. Der er i 2. planperiode bl.a. informeret om status for naturplejen via digitale julekort (i de områder, hvor kommunen har faciliteret ansøgning om midler efter landdistriktpuljen).

Middelfart Kommune

- Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe bjørneklo i hele kommunen
- Facilitering af lodsejere for søgning af relevante støtteordninger til hegning og græsning på Svinø
- Indføring af en lånekvægsordning
- Arbejde for igangsætning af et nyt LIFE-projekt på Fyn
- Opsat henvisningsskilte på Føns Skov for at udgå forstyrrelse af kystfugle i yngletiden

Miljøstyrelsen

- Miljøstyrelsen har finansieret gratis rådgivning hos Dansk Skovforening for ejere af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i Natura 2000-områderne.
- Som opfølgning på skovlovens anmeldeordning for Natura 2000-områderne er der i flere Natura 2000-områder indgået aftaler med private lodsejere, der er med til at sikre naturindhold og arter på de berørte arealer (LBK. nr. 690 26. maj 2023, §17-19).
- Miljøstyrelsen har arbejdet for relevante støtteordninger for at understøtte implementeringen af Natura 2000-planerne.

- Miljøstyrelsen har udført en opsøgende indsats og har kontaktet nogle private lodsejere med større arealer af privat fredskov og informeret om muligheden for at søge tilskud til indsatser i de private fredskove.

3.2 Foreløbig vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Effekten af indsatserne bliver løbende vurderet i det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), som overvåger vandmiljøets og naturens tilstand inden for de områder, der prioriteres i forhold til de politisk fastsatte økonomiske rammer.

Fredede plantearter:
*Den sjældne Læge-Stokrose vokser i Flægens strandenge (Jakob Pedersen).
Maj-Gøgeurt vokser bl.a. i Eskør-Inddæmningen (Elke Schäfer).*

4. Behov for indsatser

Natura 2000-planen for N 112 Lillebælt, beskriver de konkrete mål for indsatsen. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne er afstemt, så den økonomiske ramme og den krævede indsats i planerne passer sammen. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne bidrager økonomisk via de midler, som kommunerne er blevet økonomisk kompenseret for af staten (DUT-midlerne).

På baggrund af Natura 2000-planen har kommunerne og Miljøstyrelsen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Handleplanmyndigheden skal forsøge at indgå frivillige aftaler med lodsejere om drift.

Offentlige lodsejere skal selv organisere gennemførelse af indsatser på egne arealer.

Tabel 4: Behov for indsatser for naturtyperne*

Forventede indsatser		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper	Græsning og høslæt på habitatnatur	523,76 ha	Op til 469,24 ha	Op til 993 ha****
	Rydning	-	Op til 100 ha	Op til 100 ha
	Bekæmpelse af invasive arter	-	Op til 46,49 ha*****	Op til 46,49 ha*****
Skovnaturtyper uden fredskovspligt	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Op til 37,38 ha	Op til 37,38 ha
	Urørt skov***	-	Op til 37,38 ha	Op til 37,38 ha
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	-	Op til 172 ha
	Urørt skov***	1,4 ha	-	Op til 173 ha
	Rydning af invasive arter	-	-	0 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser. Se resumé af plan for forvaltningsindsatserne i bilag 1.

** Indsatser planlagt for skovnaturtyper med fredskovspligt vises udelukkende som et samlet behov for indsatser med undtagelse af urørt skov, hvor igangværende indsatser også vises. Skovnaturtypebevarende drift og pleje dækker over flere indsatser. Da der kan være overlap mellem indsatstyper, og da der efter afslutning af én type indsats kan være behov for at gentage indsatstypen, er behovet for indsatser vurderet samlet.

*** Igangværende indsats for urørt skov omfatter al tinglyst urørt skov til og med 2021. Tinglyst urørt skov anses i denne sammenhæng som en varig igangværende indsats

**** naturtyperne grå/grøn klit, nedbrudt højmosse, strandvolde med enårige og flerårige, kystklint/klippe, forklit, hvid klit og kildevæld, er ikke medregnet, fordi kommunerne vurderer, at disse naturtyper normalt ikke har plejebøvhov i form af græsning eller høslæt.

***** I Natura 2000-planens indsatsprogram fremgår et specifikt areal på 55 ha. Miljøstyrelsen har i sin plejeplan opgjort behovet for indsats mod invasive arter på deres arealer med 20,2 ha, Forsvarsministeriet med 23,9.

Tabel 5: Behov for indsatser for arter udover indsatser for naturtyper på lysåbne naturtyper og skovnaturtyper uden fredskovspligt*

Forventede indsatser	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Tilstanden af levestederne for brushane sikres eller forbedres	-	Op til 6 områder	Op til 6 områder
Tilstanden af levestederne for havterne sikres eller forbedres således at 75% af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for dværgterne og fjordterne.	-	Op til 10 områder	Op til 10 områder
Tilstanden af levestederne for klyde sikres eller forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for dværgterne og fjordterne.	-	Op til 9 områder	Op til 9 områder

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser. Se resumé af plan for forvaltningsindsatserne i bilag 1.

Den overvejende andel af levesteder for fugle er kortlagt som lysåben habitatnatur og derfor vil tiltag for naturtyperne også gavne arterne.

På skovbevoksede arealer vil mange af de tiltag, der implementeres for skovnaturtyperne også være gavnlige for de arter, der er knyttet til naturtyperne. I nedenstående gennemgås eksempler på indsatser, der også gavner arter og fugle, hvor indsatserne i forvejen gennemføres i området jf. Natura 2000-planen. Urørt skov samt skovnaturtypebevarende drift og pleje med bevaring af træer til naturligt henfald kan bidrage til at forbedre levesteder for områdets skovtilknyttede arter og fugle. Nogle arter og fugle er afhængige af hensigtsmæssig hydrologi eller ro i yngleperioden.

5. Indsatser fordelt på aktør

Grundlæggende er ansvaret fordelt, så kommunerne er ansvarlig myndighed på alle arealer i kommunen undtagen de skovbevoksede fredskovspligtige arealer. Miljøstyrelsen er ansvarlig myndighed for de skovbevoksede fredskovspligtige arealer. Det gælder dog, at kommunerne er ansvarlige for de arealer i fredskov, der er beskyttet efter §3 i naturbeskyttelsesloven.

Myndighederne er ansvarlige, jfr. ovenstående fordeling, for gennemførelse af handleplanen undtagen for offentlige arealer, hvor lodsejer selv er ansvarlige for at gennemføre handleplanen. De fleste indsatser er geografisk bestemt, hvorved den nævnte myndigheds- og arealdeling er gældende. Det er muligt at finde relevante Natura 2000-geodata i [MiljøGIS](#)¹. Endvidere kan overvågningsdata fra NOVANA-programmet tilgås via [Danmarks Miljøportal](#)² og i Natura 2000-basisanalyserne. Hver myndighed eller lodsejer er ligeledes inden for deres respektive myndighedsområde eller egne arealer ansvarlige for de arter på udpegningsgrundlaget, som ikke er geografisk fordelt p.ba. overvågningsdata.

I tabel 6a og 6b ses fordelingen af Natura 2000-områdets skovarealer fordelt ud på aktører. I tabel 6c ses fordeling af bekæmpelse af invasive arter fordelt ud på aktører.

Tabel 6a: Fordeling af skovnaturtyper, som ikke er fredskov, på kommunerne

Ikke fredskov	Sum af ha
Assens	11,62
Elle- og Askeskove	11,62
Haderslev	14,25
Bøg på muld	0,39
Ege-blandskov	0,06
Elle- og Askeskove	13,80
Kolding	1,19
Bøg på kalk	0,03
Bøg på mor	0,00
Bøg på mor med Kri	0,05
Bøg på muld	0,24
Ege-blandskov	0,04
Elle- og Askeskove	0,83
Middelfart	10,32
Bøg på mor	0,47
Ege-blandskov	1,75
Elle- og Askeskove	7,53
Skovbevokset tørv	0,58
Hovedtotal	37,38

¹ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=natura2000planer3-2022>

² <https://www.miljoportal.dk/>

Tabel 6b: Fordeling af fredskov på aktører

	Naturtype	Handleplan-myndighed	Offentlige lodsejere, der planlægger selv
		Miljøstyrelsen	Naturstyrelsen
Skovnaturtyper med fredskovspligt	9110 Bøg på mor	1 ha	
	9120 Bøg på mor med kristtorn	<1 ha	16 ha
	9130 Bøg på muld	88 ha	304 ha
	9150 Bøg på kalk	0 ha	2 ha
	9160 Ege-blandskov	27 ha	107 ha
	91D0 Skovbevokset tørvemose	14 ha	
	91E0 Elle- og askeskov	42 ha	2 ha

Tabel 6c: Fordeling af bekæmpelse af invasive arter på aktører
 Naturstyrelsen har i sin plejeplan opgjort behovet for indsats mod invasive arter med 20,2 ha, Forsvarsministeriet med 23,9 ha, se bilag 1a og 1b.

Kommune	ha
Middelfart	15,59
Assens	1,91
Haderslev	27,26
Kolding	1,74
Op til samlet ha	46,49

Tabel 6d: Fordeling af levesteder for fugle på kommunerne. Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser.

Fugl	Assens	Haderslev	Kolding	Middelfart
Brushane	5	-	-	1
Havterne	6	3	1	-
Dværgterne	2	2	-	-
Fjordterne	2	4	-	-
Klyde	4	5	-	-
Plettet rørvagtel	3	1	1	4
Rørhøg	3	4	1	7

Tabel 6e: Fordeling af lysåben habitatnatur. Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser. Se resumé af plan for forvaltningsindsatserne i bilag 1.

Fordeling af habitatnatur på kommunerne	Sum af AREAL_HA
Assens	212,41
Forklit	4,83
Grå/grøn klit	5,57
Kystklint/klippe	1,42
Rigkær	6,17
Strandeng	174,93
Strandvold med enårige	3,78
Strandvold med flerårige	3,95
Surt overdrev	11,76
Haderslev	311,48
Enårig strandengsvegetation	1,70
Forklit	2,63
Grå/grøn klit	74,95
Hvid klit	0,59
Kildevæld	0,00
Kystklint/klippe	0,86
Rigkær	1,08
Strandeng	199,80
Strandvold med enårige	0,20
Strandvold med flerårige	2,88
Surt overdrev	22,71
Tidvis våd eng	4,09
Kolding	107,37
Forklit	1,59
Grå/grøn klit	0,44
Rigkær	20,34
Strandeng	83,03
Strandvold med flerårige	1,53
Surt overdrev	0,44
Middelfart	517,18
Avneknippemose	0,02
Forklit	7,36
Grå/grøn klit	18,05
Hvid klit	1,10
Kalkoverdrev	5,59
Kildevæld	0,00
Kystklint/klippe	9,70
Nedbrudt højmose	19,13
Rigkær	106,36
Strandeng	321,59
Strandvold med enårige	0,06
Strandvold med flerårige	12,22
Surt overdrev	14,48
Tidvis våd eng	1,52
Hovedtotal	1148,44

6. Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2022-2027 har især fokus på en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. Samtidig fastholdes en række indsatser, der er kendt fra de gældende planer.

Hovedformålene med indsatserne i tredje planperiode (2022-2027) er:

- 1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed**
 - 1.1. der er øget fokus på en mere naturnær forvaltning med fokus på at sikre sammenhæng i naturen og mere naturlige dynamikker i Natura 2000-områderne
 - 1.2. der arbejdes for at udvide arealet med urørt skov
 - 1.3. der er fokus på tiltag mod klimaforandringer og dermed områdernes robusthed over for pludselige hændelser
- 2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder hvilket bl.a. er i overensstemmelse med 'brandmandens lov' og EU's biodiversitetsstrategi 2030**
 - 2.1. fortsætte arbejdet med at sikre naturtilstanden f.eks. ved naturpleje på plejekrævende arealer
 - 2.2. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for og udlægge forstyrrelsesfrie zoner bl.a. til gavn for trækfugle, marine naturtyper og havpattedyr
 - 2.3. fokus på indsatser, der gavner truede arter og fugle
 - 2.4. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for at regulere fiskeri i beskyttede områder
- 3. Bekæmpe invasive arter**
 - 3.1. fortsætte arbejdet med at bekæmpe invasive arter

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden er sket på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete indsatser (se kapitel 4). Den nedenstående prioritering afspejler således den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Assens Kommune

Kommunen vil prioritere at fortsætte samarbejdet med lodsejere, organisationer og foreninger mv. omkring arbejdet med at realisere handleplanen, der for Lillebælt består i at sikre og fortsætte indsatsen fra 1. og 2. planperiode omkring afgræsning og hensigtsmæssig pleje af habitatnaturarealerne og gøre en særlig indsats for de udpegede levesteder for ynglefugle.

Indsatserne tilpasses efter de tilskudsordninger, der er tilgængelige i handleplanperioden. Indsatserne baseres på, at lodsejere selv søger til tilskud til naturpleje m.v. Kommunen vil fortsat være i dialog med lodsejere for at bidrage til sikring af optimal pleje.

Kommunen vil følge nedenstående principper i forvaltningsindsatsen:

- Indsatser, der både tilgodeser naturtyper og arter
- Indsatser, der skaber større og mere sammenhængende naturområder
- Indsatser, der giver mest natur for pengene
- Indsatser, hvor der er velvillige lodsejere
- Indsatser, der understøtter anden kommunal planlægning (f.eks. rekreative muligheder),

Rækkefølgen for indsatserne vil prioriteres som følgende:

- De mest truede arter og naturtyper prioriteres først
- Større eller komplekse projekter, hvor planlægning og gennemførelse kan være tidskrævende, sættes i gang tidligt i planperioden
- Let fremkommelige projekter gennemføres tidligt
- Frivillighed hos lodsejerne

Haderslev Kommune

Haderslev Kommune har særligt fokus på følgende principper for prioritering:

- Indsats på arealer, hvor både arter og naturtyper tilgodeses.
- Facilitering af den fortsatte sikring af den eksisterende natur via støtteordninger.
- Frivillighed hos lodsejere.

Haderslev Kommune prioriterer:

- Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for lodsejergupper med habitatnatur eller mulig ny habitatnatur i Natura 2000-området,
- herunder særligt lodsejere, som er interesserede i at gennemføre en indsats.
- Det undersøges fortsat, om der er særligt indsatskrævende arealer i forhold til bekæmpelse af rynket rose.

Kolding Kommune

Kolding Kommune har særligt fokus på følgende principper for prioriteringen i planperiode 3:

- Udvide og sammenkæde lysåbne naturarealer gennem plejetiltag. Kommunen fortsætter den opsøgende og faciliterende indsats over for interesserede lodsejere med habitatnatur eller mulig ny habitatnatur med henblik på igangsætning af naturforbedrende afgræsning/plejetiltag. Indsatsen søger desuden at sikre levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, herunder fugle, som er tilknyttet lysåben ekstensivt afgræsset natur.
- I tråd med kommunens biodiversitetsstrategi prioriteres indsatsen efter brandmandens lov – der gøres derfor en særlig opsøgende indsats for at engagere alle lodsejere med værdifuld natur. Lodsejerne informeres om vigtigheden af en naturpleje på deres arealer og om de positive ændringer en eksisterende plejeindsats har medført.
- Der arbejdes for genskabelse af blå og grønne netværk for biodiversiteten inden for og mellem natura 2000-områder (Lillebælt og Svanemose) via LIFE-midler og andre støtte ordninger.
- Igangværende indsats for bekæmpelse af invasive arter fortsættes og udvides med særligt fokus på kystnær habitatnatur.

Middelfart Kommune

Der fokuseres overordnet på indsatser, som:

- Tilgodeser både naturtyper og arter, her især de mest truede arter og naturtyper
- Skaber større og sammenhængende naturområder
- Udbreder kendskab til og viden om vores værdifulde natur
- Sikrer mest natur for pengene

Opgaverne løses med følgende tilgang:

- Definerer af konkrete projekter
- Samarbejde med interesserede lodsejere
- Samarbejde om havmiljøet med øvrige involverede myndigheder
- Ansøgning om eksterne midler til medfinansiering, herunder eks. EU LIFE, Landdistriktsprogrammet og fonde

Tidsfølgen af opgaverne prioriteres som følgende:

- Større og mere komplekse projekter, hvor planlægning og gennemførelse kan være tidskrævende, og som vil være afhængig af, at der søges eksterne finansieringsmuligheder som eks. LIFE, nationale puljer, bidrag fra fonde sættes i gang tidligt
- Faciliterende indsats over for lodsejere med særligt store naturarealer
- Mindre projekter, der giver synergi med andre indsatser

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen vil for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer kontakte private ejere af fredskovsarealer større end 20 ha med henblik på at informere om muligheden for en mere skovnaturtypebevarende drift, tiltag for arter og muligheden for at udlægge til urørt skov.

Miljøstyrelsen vil fortsat prioritere at indgå i relevante Life-projekter nye som gamle.

Rigkær i Hejls Nor nær Aller Å (Dorthe Aaboer)

7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Assens, Haderslev, Kolding og Middelfart Kommuner samt Miljøstyrelsens hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i nedenstående tabel 7a og b, og i den forbindelse tager myndighederne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7a og b viser myndighedernes plan for interessentinddragelse. Der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 7a: Forventet plan for interessentinddragelse Kommunerne

Interessentinddragelse i forbindelse med udarbejdelse af handleplanen				
	Assens Kommune	Haderslev Kommune	Kolding Kommune	Middelfart Kommune
Inden høringen af handleplaner sættes i gang				
Orientering af Grønt Råd om, at der er et udkast til handleplanen på vej	x			x
Offentlig høring af handleplaner				
Fremlæggelse af udkast til handleplanen via annoncering i dagblade, på hjemmesiden og sociale medier	x	x	x	x
Orientering af Grønt Råd / Bæredygtighedsrådet	x	x	(x)*	x
Interessentinddragelse i løbet af handleplanperioden (gælder hele planperioden, hvis ikke andet er angivet)				
Fremlæggelse af den endelige handleplan via annoncering i dagblade, på hjemmesiden og sociale medier	x	x	x	x
Inddragelse af relevante lodsejere og naboer i forbindelse med projekter faciliteret af kommunen.	x	x	x	x
Inddragelse af interesseorganisationer i forhold til konkrete projekter via høring når relevant	x	x	x	x
Orientering af relevante lodsejere om Landbrugsstyrelsens støtteordninger til hegning, græsning m.m	x	x	x	x
Løbende inddragelse og orientering af Grønt Råd/Bæredygtighedsrådet/ Landbrugsorganisationerne omkring projektstatus	x	x	x	x
Offentlige møder/markvandring for alle interesserede i forbindelse med større projekter, hvis relevant	x		x	x
Orientering om f.eks. projekter og tidsplaner m.m. for lokale interessenter via kommunens hjemmeside, lokal presse m.v.	x		x	x

* I Kolding Kommune er der ikke et Grønt Råd. Kommunen sender i stedet direkte til interesseorganisationerne.

Tabel 7b: Forventet plan for interessentinddragelse Miljøstyrelsen

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Myndighed
Kontakt til ejere af skovbevoksede fredskovspligtige habitatskowsarealer	Miljøstyrelsen kontakter skovejere med mere end 20 ha skovhabitatarealer og orienterer om muligheder for tilskud.	I løbet af planperioden	Miljøstyrelsen
Vejledning om mulige tiltag i skovhabitatnatur	Miljøstyrelsen understøtter en vejledningstjeneste ¹ til de private skovejere, hvor de kan søge gratis råd og vejledning omkring skovhabitatnatur.	Hele planperioden	Miljøstyrelsen
Møder med Grønt Fremdriftsforum	Miljøstyrelsen afholder møder med Grønt Fremdriftsforum og vil sætte emnet på dagsordenen, når det er relevant eller efterspørges.	Hele planperioden	Miljøstyrelsen

¹ Dette varetages for nuværende af Dansk Skovforening.

Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive, hvornår projekterne fysisk bliver udført. Kommunerne og Miljøstyrelsen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Kig ud over Føns Vang og Gamborg Fjord (Elke Schäfer)

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres planer for forvaltningsindsatser

Det gælder, at såfremt en offentlig myndighed som grundejer beslutter selv at udarbejde forvaltningsplaner, driftsplaner mv. i overensstemmelse med Natura 2000-planen, skal et resumé af den enkelte plan med beskrivelse af forvaltningsindsatsen indsendes til de berørte myndigheder senest 9 måneder efter Natura 2000-planens offentliggørelse jf. *Bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner* (BEK nr 944 af 27/06/2016) §5 stk. 2 samt *Bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning* (BEK nr 946 af 27/06/2016) §15 stk. 2.

Bilag 1a

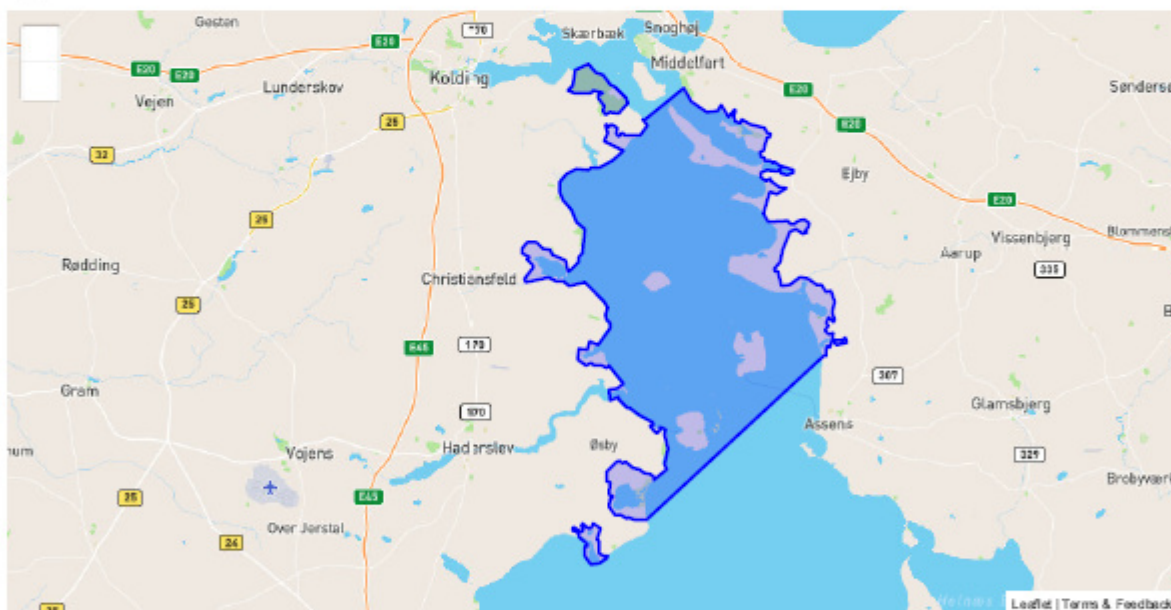
Sammenfatning af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N112 Lillebælt

Det er muligt at finde den samlede plan for forvaltningsindsats på Naturstyrelsens hjemmeside: <https://naturstyrelsen.dk/drift-og-pleje/natura-2000-plejeplaner/>. Plejeplanen omfatter foruden denne sammenfatning en kortudstilling af de planlagte indsatser. I kortudstillingen er det muligt at finde information om de planlagte indsatser for de enkelte kortlagte naturtyper samt arter.

Naturstyrelsen har, jf. §5 i BEK nr 944 af 27/06/2016 og §15 i BEK nr 946 af 27/06/2016, som offentlig grundejer besluttet selv at udarbejde plejeplaner for Naturstyrelsens arealer indenfor N2000 området i overensstemmelse med [Natura 2000-planen](#) for området.

Beskrivelse af området

Natura 2000-område N112 har et areal på 36093 ha. Heraf ejer Naturstyrelsen 911 ha. Lillebælt er et særpræget havområde med lave og dybe områder, som mod nord indsnævres til en flodlignende rende med op til 80 meters dybde. Stærk strøm udsætter kysterne for erosion, og materialet aflejres andre steder som krumodder og strandvolde. Hele havområdet udgøres af habitattyperne lavvandede bugter, sand-banker, rev, kystlaguner og mudder- og sandflader. Området indeholder desuden 3 større beboede øer og 7 holme samt mange store og små kystlaguner, der typisk er opstået ved, at krumoddesystemer har afsnåret en del af havområdet. I tilknytning til krumodderne er der stedvis udviklet store strandengsarealer med naturlige tidevandsrender. I kystområderne er der også mange vigtige og store forekomster af rikkær, som ofte er udviklet i tilknytning til strandene. Desuden er der forekomster af bl.a. kalkoverdrev og sure overdrev. Natura 2000-området ligger i Haderslev, Kolding, Middelfart og Assens kommuner og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Tabel A: Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Skovnaturtyper	Areal [ha]
91E0 - Elle- og Askeskove	1,6
9120 - Bøg på mor med Kristtorn	16,0
9130 - Bøg på muld	304,3
9150 - Bøg på kalk	1,7

Skovnaturtyper	Areal [ha]
9160 - Ege-blandskov	106.8

Lysåbne naturtyper	Areal [ha]
1150 - Lagune	0.4
1210 - Strandvold med enårige planter	0.9
1220 - Strandvold med flerårige planter	1.8
1310 - Enårig strandengsvegetation	0.4
1330 - Strandeng	37.0
2110 - Forklit	1.1
2130 - Grå/grøn klit	8.9
4010 - Våd hede	0.2
4030 - Tør hede	0.3
6230 - Surt overdrev	0.1
7230 - Riggær	1.1

Arter på udpegningsgrundlaget fremgår ikke af ovenstående tabel. Der henvises derimod til N2000 planen for området.

Planlagte indsatser

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsatser for naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Indsatserne er beskrevet i nedenstående tabeller og suppleret med forklarende tekst.

I tabellerne skelnes mellem "Eksisterende indsats" og "Ny indsats". "Eksisterende indsats" anvendes, hvor den pågældende indsats allerede er omfattet af den eksisterende arealforvaltning, eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at indsatsen vil blive gennemført i plejeplanperioden. "Ny indsats" omfatter de indsatser, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2022 - 2027.

Table B: Planlagte indsatser for naturtyperne på Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Indsatser - Skovnaturtyper (planperiode 2022-2033)	Eksisterende indsats [ha]	Ny indsats [ha]	Samlet behov for indsats [ha]
Aktiv lukning af dræn og grøfter		31.1	31.1
Bekæmpelse af andre problem- og uønskede arter	< 0.1		< 0.1
Græsningsskov	12.2	76.8	88.9
Urørt skov	11.6		11.6
Urørt skov med naturgenopretningsaktivitet	419.8		419.8

Indsatser - Lysåbne naturtyper (planperiode 2022-2027)	Eksisterende indsats [ha]	Ny indsats [ha]	Samlet behov for indsats [ha]
Aktiv lukning af dræn og græfter		0.1	0.1
Andet areal uden drift	0.9		0.9
Bekæmpelse af andre problem- og uønskede arter		0.4	0.4
Bekæmpelse af invasive arter	19.8	0.4	20.2
Græsning	22.9		22.9
Hegning	21.9		21.9
Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	0.8		0.8
Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede		0.4	0.4

Ovenstående tabel udstiller Naturstyrelsens planlagte indsatser i planperioden. Indsatserne er planlagt med opbæring i målsætninger og retningslinjer fra den overordnede N2000 plan, som rækker ud over den enkelte planperiode, mens indsatserne forventes udmøntet indenfor planperioden.

I Natura 2000-planerne er der samlet set et større fokus på mere naturlige processer. En målsætning i Natura 2000-plejeplanen er derfor sikring af naturlig dynamik og variation. En indsats under denne målsætning er naturgenopretning mhp. urørt skov. Dele af området er udpeget som urørt skov. Områder udlagt til urørt skov med en forudgående naturgenopretning forvaltes med et mål om at sikre de bedste mulige rammer for en selv bærende og selvforvaltende natur, hvor det er naturlig dynamik og naturlige processer, der skaber de rette forhold og levesteder for skovnaturen, og hvor biodiversiteten fremmes og understøttes. Generelt sigtes der efter at opnå en tilstand, hvor der er mindst muligt behov for aktiv naturforvaltning. Dog vil opsyn med og vedligehold af hegninger med store græssende pattedyr kræve løbende vedligehold, ligesom det f.eks. kan blive nødvendigt at bekæmpe invasive arter, sikre vedvarighed i mængden af dødt ved, sikre tilgængelighed for skovens brugere, samt pleje f.eks. fortidsminder og Natura 2000-habitatnaturtyper.

Naturgenopretningsperioden, med f.eks. udtag af ikke-hjemmehørende træer, genopretning af naturlig hydrologi og skovgræsning, vil typisk være op til 6 år og 25 år fra den konkrete forvaltningsplans start i hhv. løvskove og nåletræsplantager. Arealer uden drift kan være arealer, hvor det vurderes, at naturtilstanden ikke nødvendigvis forbedres ved indgreb, eller hvor indgreb umuliggøres af arealets beskaffenhed – f.eks. strandvolde. Her kan naturtypen frit påvirkes af naturlig dynamik som bl.a. kan være vand- og vindpåvirkning uden regulering. Invasive arter udkonkurrerer hjemmehørende arter, og de er derfor en trussel mod dansk flora. Bekæmpelse af invasive arter er valgt, hvor en invasiv art dækker mere end 10 % af arealet. Problemarter/uønskede arter kan både være hjemmehørende og fremmede arter, f.eks. gyvel og brombær. Arterne har en tendens til at dominere og udkonkurrere lavere, nøjsomme græsser og urter. Formålet med græsning er at bevare naturtyperne lysåbne og sikre gode betingelser for de tilknyttede arter af bl.a. dyr, planter og svampe. Hæslæt er manuel eller maskinel slåning af et areal som anvendes til at fjerne plantemateriale, og derved næringsstoffer. På sigt udpines arealet. Udpining af jorden er en forudsætning for at udvikle ny natur på tidligere dyrkede arealer og øge artsdiversiteten. Slåning adskiller sig fra hæslæt ved at det afslåede materiale ikke fjernes fra arealet, men bliver liggende. Der sker derfor en mindre udpining af næringsstofpuljen. Metoden kan bl.a. anvendes hvor formålet med slåning er at åbne et tilgroet areal op for græssende dyr, hvor det er blevet så højt og groft at de ellers ikke vil æde det.

Tabel C: Udvikling mod ny kortlagt naturtype

Der planlægges ikke for udvikling af nye naturtyper i indeværende planperiode. Derfor vises Tabel C ikke.

Tabel D: Planlagte indsatser for arter; udover indsatser for naturtyper på lysåbne naturtyper og skovnaturtyper på Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for arterne, der fremgår af tabel D.

Fuglebeskyttelsesområde: nr. 47 Lillebælt

Art	Planlagte indsatser	Eksisterende indsats	Ny indsats
Dværgterne	Færdelsesregulering ved skiltning	Ja	
Fjordterne	Færdelsesregulering ved skiltning	Ja	
Havterne	Færdelsesregulering ved skiltning	Ja	
Klyde	Færdelsesregulering ved skiltning	Ja	

Der etableres yderligere skiltning for at begrænse menneskelig forstyrrelse i fuglenes yngletid.

Opsummering

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer forventes hermed at understøtte de i Natura 2000-planen fastsatte mål for naturtilstanden.

Redegørelse for indsatsen i den forgangne plejeplansperiode

For de lysåbne naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget omhandler denne redegørelse planperioden 2016-2021. For skovnaturtyper perioden 2010-2021.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over planlagte og gennemførte aktiviteter på Naturstyrelsens arealer inden for Natura 2000-område N112 Lillebælt

Table E: Status for gennemførelse af aktiviteter for seneste planperiode fordelt på naturtyper og arter

Skovnaturtyper (planperiode 2010-2021)	Indsats	Areal [ha]
9160 - Egeskove på mere eller mindre rig, ofte vandlidende jordbund	Bevarelse af 3-5 store træer pr. ha til henfald	1.8

Lysåbne naturtype (planperiode 2016-2021)	Indsats	Areal [ha]
1210 - Strandvold med enårige planter	Andet areal uden drift	< 0.1
1210 - Strandvold med enårige planter	Bekæmpelse af invasive arter	0.4
1220 - Strandvold med flerårige planter	Andet areal uden drift	0.2
1330 - Strandeng	Græsning	31.0
1330 - Strandeng	Bekæmpelse af invasive arter	4.8
2130 - Grå/grøn klit	Græsning	2.1
2130 - Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	4.8
7230 - Riggær	Græsning	0.3

Tabel F: Oversigt over ikke-planlagte indsatser, der er gennemført, og som gavner arter eller naturtyper på udpegningsgrundlaget

Der er ikke gennemført indsatser udover det planlagte i den forgangne planperiode. Derfor vises Tabel F ikke.

Tabel G: Oversigt over indsatser der ikke er gennemført

Alle planlagte indsatser er gennemført. Derfor vises tabel G ikke

Opsummering

Med baggrund i ovenstående redegørelse for indsatser i den forudgående planperiode kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte aktiviteter er helt gennemført i den forgangne planperiode for Naturstyrelsens arealer. Disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Miljøvurderingsloven, habitatdirektivet og plejeplanen

For samtlige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering (SMV). Natura 2000-planerne og de tilhørende miljøvurderinger kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000, tredje generation planer (2022-2027).

Natura 2000-plejeplanerne er en type af planer, som kan være omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023) – herefter refereret til som miljøvurderingsloven.

Ved vurderingen af om en plejeplan er omfattet af miljøvurderingsloven ses på kriterierne i lovens § 8. Erfaringsmæssigt er der en del plejeplaner, som ikke vil være omfattet af miljøvurderingsloven. Det afhænger dog i alle tilfælde af det konkrete indhold af plejeplanen, og der skal derfor altid foretages en særskilt vurdering for hver plan.

Denne plejeplan er blevet vurderet i forhold til, om den er omfattet af miljøvurderingsloven. Det er vurderet, om plejeplanen fastsætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser, eller om den vurderes at kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt jfr. miljøvurderingslovens § 8. Det er Naturstyrelsens vurdering, at plejeplanen ikke fastsætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af lovens bilag 1 eller 2 og dermed ikke er omfattet af krav om miljøvurdering.

Denne plejeplan for Natura 2000-område 112 Lillebælt omfatter indsatserne beskrevet i afsnittet planlagte indsatser. De planlagte indsatser forventes gennemført med det formål at understøtte bevaringsmålsætningerne for hhv. arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget.

I denne plejeplan planlægges der ikke gennemført aktiviteter med henblik på at udvikle naturtyper på bekostning af andre naturtyper.

Det er Naturstyrelsens vurdering, at plejeplanen er undtaget fra habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og dermed fra vurdering efter miljøvurderingsloven, fordi planerne er "direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning" jfr. artikel 6, stk. 3, 1. pkt. Plejeplanen anses således som direkte forbundet med og nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning.

Bilag 1b

Notat

Etablissement: Halk Skydeterræn

Dato: 15. Februar 2024

Resumé af plejeplan for Forsvarsministeriets arealer i Natura 2000-område nr. 112 Lillebælt

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses drifts- og plejeplan for Halk Skydeterræn omfatter i alt 35,7 ha beliggende i Natura 2000-område nr. 112. Halk Skydeterræn ligger i Habitatområde H96 Lillebælt samt Fuglebeskyttelsesområde F47 Lillebælt.

På Halk Skydeterræn er der udpeget flere terrestriske naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Naturtilstanden er god for alle habitatnaturtyperne, på nær et surt overdrev på 7.9 ha. i den nordøstlige del af skydeterrænet, der har en moderat naturtilstand,

1. Tabel I: Kortlagte Lysåbne naturtyper på skydeterrænet

Habitatnaturtyper	Naturtyper	Areal (ha) på Halk Skydeterræn	Naturtilstand på Halk Skydeterræn (% tilstand)
6230	Surt overdrev	15,9	50.3% II /49,7% III
2130	Grå/grøn klit	1,5	100% II
1330	Strandeng	6,5	100% II
1230	Kystklint/klippe	0,8	100% II
2110	Hvid klit	1,7	100% II
2120	Forklit	1,7	100% II
Ialt		28,1	

2. Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives den planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

3. Tabel II: Indsats for de lysåbne naturtyper

Der afgræsses på hele arealet og der foretages målrettet bekæmpelse af rynket rose. Der planlægges ikke udvidelse af habitatnaturtyperne.

Habitatnaturtyper	Trusler	Plejetiltag	Areal (ha) på Halk Skydeterræn
6230 (Surt overdrev)	Eutrofiering	Afgræsning, Bekæmpelse af invasive arter	15,9
2130 (Grå/grøn klit)	Tilgroning	Afgræsning, Bekæmpelse af invasive arter	1,5
1330 (Strandeng)	Tilgroning	Afgræsning, Bekæmpelse af invasive arter	6,5
Ialt			23,9

4. Særlig indsats for arter

Potentielle yngle- og rastesteder for markfirben, strandtudse, grønbroget tudse, løgfrø, løvfrø, spidssnudet frø, springfrø og stor vandsalamander sikres igennem hidtidig drift og pleje herunder afgræsning og sikring af, at strandtudse ikke bliver "fanget" af målskjulets betongrav.

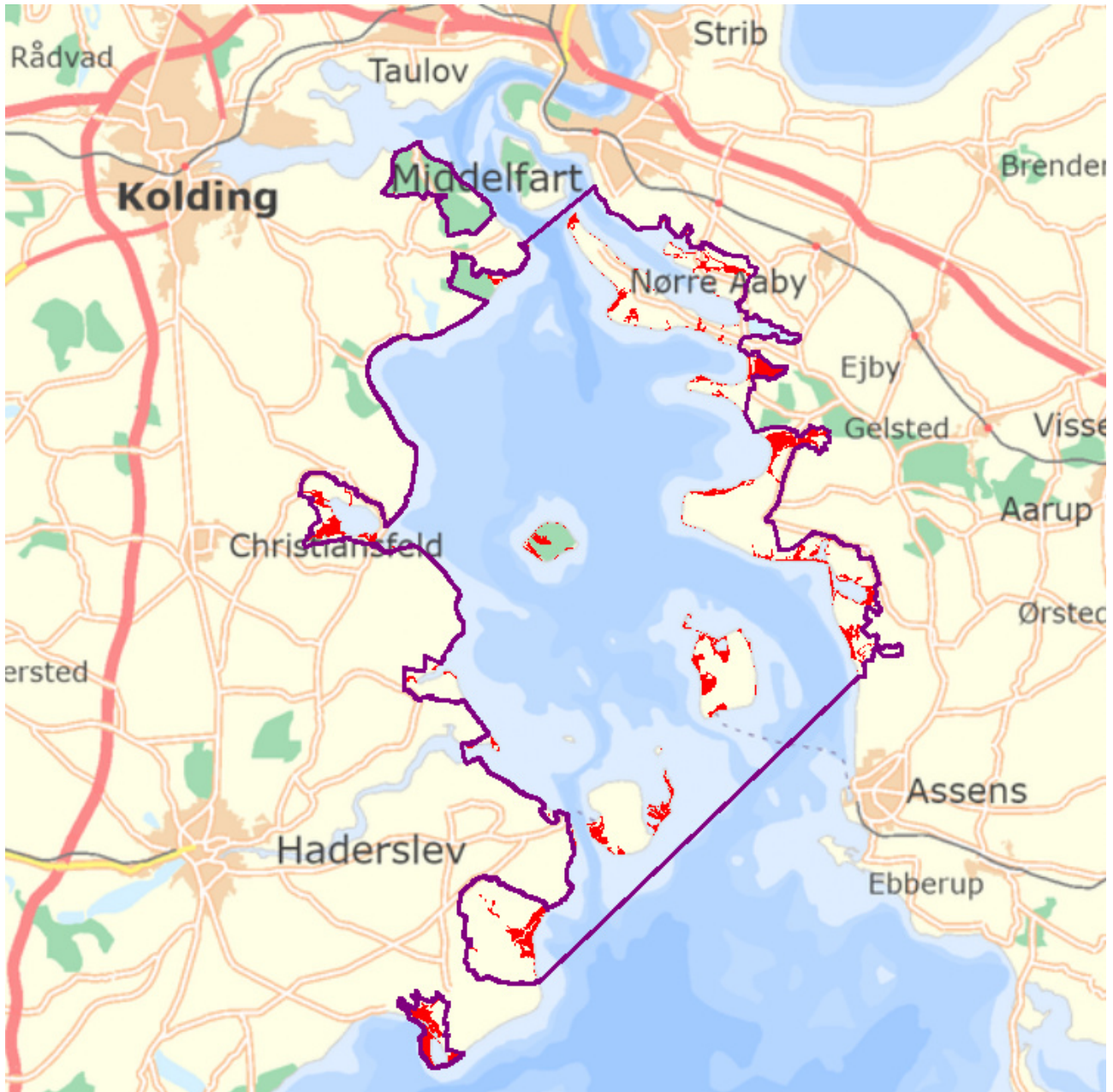
En mindre del af Halk Skydeterræn er udpeget som levested for klyde, fjordterne og brus-hane på udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområdet. Arterne er følsomme overfor visse rekreative aktiviteter (løse hunde). I planperioden gøres en indsats for at fremme informationen til publikum om færdsel på skydeterrænet.

5. Forventninger til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Forsvarsministeriets arealer forventes at medføre, at de udpegede naturtyper og arters tilstand ikke forringes.

Bilag 2: Kortbilag

Afgrænsning af Natura 2000-området og kortlagte lysåbne habitatnatur-typer

Hvidbog for Natura 2000-handleplanen for Natura 2000-handleplan Lillebælt, nr. N112, 2022-2027

Der er i høringsperioden indkommet 2 hørings svar.

Denne hvidbog indeholder sammenfatning af og bemærkninger til hørings svar fra Miljøstyrelsen og Forsvarsministeriet. Hørings svaret er udarbejdet af Assens, Kolding, Haderslev og Middelfart Kommuner i fællesskab.

Natura 2000-handleplanen har været i 8 ugers høring i perioden 14. februar til 10. april 2024.

I hvidbogen er en oversigt over indkomne hørings svar, der præsenteres uddrag af de enkelte hørings svar samt kommunernes bemærkninger og ændringsforslag. Bemærkninger, der medfører ændringer i handleplanen er ligeledes beskrevet.

De indsendte hørings svar fremgår af bilag.

Afsender	Sammenfatning af hørings svaret	Kommunernes bemærkninger	Ændringer i handleplanen
Forsvarsministeriet Ejendomsstyrelsen Forvaltningsafdelingen Arsenalvej 55, 9800 Hjørring Telefon +45 72813159/Mobil +45 41324840 E-mail: fes- nps16@mil.dk	Forsvarsministeriet lejer og ejer arealer inden for, eller grænsende op til, Natura 2000-området. Såfremt der påtænkes iværksat specifikke indsatser for naturlige vandforhold på og omkring arealerne betegnet Halk Skydeterræn og Aborg Skydebane og Skydeterræn, ønsker Ejendomsstyrelsen at blive inddraget. Dette med henblik på, at sikre at tiltagene ikke påvirker den operative brug af terrænerne negativt. Ejendomsstyrelsen har derudover ingen kommentarer til handleplanen.	Taget til efterretning	Ingen

Afsender	Sammenfatning af høringsvaret	Kommunernes bemærkninger	Ændringer i handleplanen
<p>Miljøministeriet Miljøstyrelsen</p> <p>Tolderlundsvej 5 5000 Odense C </p> <p>Tlf. +45 72 54 40 00 mst@mst.dk www.mst.dk 72 54 37 20 +22 84 63 98 katka@mst.dk MST Id nr.: 9841665</p>	<p>Høringsvaret indeholder bemærkninger til følgende emner:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Indsatser med frivillig gennemførelse 2) Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger 3) Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode 4) Behov for indsatser 5) Indsatser fordelt på aktør 6) Miljøstyrelsens bidrag til Natura 2000-handleplanerne <p>1) Indsatser med frivillig gennemførelse Miljøstyrelsen er enig i, at indsatser på private arealer som udgangspunkt forudsættes gennemført ved frivillige aftaler. Kommunalbestyrelsen er imidlertid forpligtet til at gennemføre handleplanen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås.</p> <p>Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.</p>	<p>Pågældende passager rettes til jf. KL's bemærkninger (se bilag). KL anser det som en praksisændring og er ikke enig i den fortolkning. Dette med henvisning til den økonomiske høring, hvor det vedr. frivillighed henvises til DUT-kompensationen.</p> <p>KL og MST foreslår, at et foreløbigt kompromis til Natura 2000-handleplanerne er: <i>"Det forventes, at</i></p>	<p>Er rettet til s. 12 og s. 20.</p> <p>S. 12: følgende afsnit er slettet: Hvor dette ikke er muligt, skal myndigheden påbyde en bestemt drift, hvis det er nødvendigt for opnåelse af målene i Natura 2000-planen eller for at forhindre forringelse og forstyrrelse.</p> <p>Tilføjet s. 20: Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens veje...</p>

		<i>Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej."</i>	
	2) Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger skal rettes mht. dato.	Rettes	Er rettet til på s. 5.
	3) Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode Det bør præciseres, i hvilket omfang de gennemførte indsatser har været målrettet retningslinjerne.	Præciseres	Er præciseret med supplerende afsnit på side 8 og henvisning til side 11, hvor kommunerne hver for sig har redegjort for, hvordan der er blevet arbejdet med at opfylde retningslinjerne.
	4) Behov for indsatser Der fremgår i Natura 2000-planens indsatsprogram et specifikt areal på 55 ha til bekæmpelse af invasive arter.		Kommunerne har opgjort en indsats på op til 46,49ha, jf. registreringen. Miljøstyrelsen har i sin plejeplan opgjort behovet for indsats mod invasive arter med 20,2 ha, Forsvaret med 23,9 ha (se bilag 1a og 1b). Det er samlet set over 55ha. Der er tilføjet en note i tabel 4 på s. 13 og der er indført en tabel 6c på s. 15, som redegør for indsatsen fordelt på kommunerne.
	Det bemærkes desuden, at det fremgår af kommunens note **** til tabel 4, at naturtyperne grå/grøn klit, nedbrudt højmosse, strandvolde med enårige og flerårige, kystklint/klippe, forklit, hvid klit og kildevæld ikke har plejebehov i form af græsning eller høslet. Da det er Miljøstyrelsens erfaring, at der er pleje på nogle af de nævnte naturtyper i området bl.a. kildevæld, bør teksten justeres, og et	Rettes	Er rettet til på s. 13: <i>****naturtyperne grå/grøn klit, nedbrudt højmosse, strandvolde med enårige og flerårige, kystklint/klippe, forklit, hvid klit og kildevæld, er ikke medregnet, fordi kommunerne vurderer, at disse naturtyper normalt ikke har plejebehov i form af græsning eller høslet.</i>

	bør fremgå, at det er kommunens vurdering.		
	<p>5) Indsatser fordelt på aktør Miljøstyrelsen har bemærket, at tabel 6 udelukkende indeholder information om skovnaturtyper med fredskovspligt. Der kan med fordel tilføjes en oversigt over fordeling af de resterende naturtypearealer og levesteder for arter på Natura 2000-området udpegningsgrundlag, da det vil gøre fordelingen på aktør mere overskuelig.</p>	Der tilføjes 3 tabeller over fordelingen	<p>Tabellerne 6c, 6d og 6e over c) fordeling af bekæmpelse af invasive arter (s. også pkt. 4), d) og levesteder for arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag på kommunerne og e) af de lysåbne naturtypearealer er tilføjet på s. 15 og 16.</p>
	Der er ikke redegjort for de kortlagte skovnaturtyper, som ikke er fredskovspligtige eller offentligt ejede. Natura 2000-handleplanen skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af den planlagte indsats, herunder hvordan sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje er gennemført.	Der tilføjes en tabel over fordelingen	Tabellen 6a over fordeling af ikke fredskov på kommunerne er tilføjet på s. 14.
	<p>6) Miljøstyrelsens bidrag til Natura 2000-handleplanerne Miljøstyrelsen forventer at foretage mindre tekstnære justeringer i noget af Miljøstyrelsen indhold. Miljøstyrelsen vil efter høringen kontakte den kommunale tovholder med opdateret indhold.</p>	Rettes	Mindre tekstnære justeringer, meddelt af Miljøstyrelsen, er rettet til.

Assens, Haderslev, Kolding og Middelfart Kommune

Arter og Naturbeskyttelse

J.nr. 2024 - 9562

Den 10/4- 2024

Hørings svar fra Miljøstyrelsen i forbindelse med offentlig høring af Natura 2000-handleplan Lillebælt område nr. 112

Miljøstyrelsen sender hermed høringssvar til forslaget til Natura 2000-handleplanen og har følgende bemærkninger til den.

Hørings svaret indeholder bemærkninger til følgende emner

- Indsatser med frivillig gennemførelse
- Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger
- Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode
- Behov for indsatser
- Indsatser fordelt på aktør
- Miljøstyrelsens bidrag til Natura 2000-handleplanerne

Bemærkninger

Indsatser med frivillig gennemførelse

Miljøstyrelsen henleder opmærksomheden på, at de kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af Miljømålslovens § 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge Miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan.

Kommunalbestyrelsen er dermed forpligtet til at gennemføre Natura 2000-planen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås. Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.

Det fremgår af afsnit 6, at indsatserne tilpasses efter de tilskudsordninger, der er tilgængelige i handleplanperioden og at indsatserne baseres på, at lodsejere selv søger til tilskud til naturpleje.

Miljøstyrelsen er enig i, at indsatser på private arealer som udgangspunkt forudsættes gennemført ved frivillige aftaler. Kommunalbestyrelsen er imidlertid forpligtet til at gennemføre handleplanen, også hvis det skulle vise sig, at de fornødne frivillige lodsejeraftaler ikke kan indgås.

Den kommunale handleplan må derfor ikke rejse tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsen er indstillet på at opfylde sine forpligtelser.

Miljøstyrelsen henviser desuden til formuleringen af sætningen om frivillighed i afsnit 7, hvor det ikke fremgår tydeligt, at der er andre muligheder end frivillige aftaler.

Miljøstyrelsen ønsker som medudgiver af Natura 2000-handleplanen, at det specificeres yderligere fx. ved at skrive at "Projekterne gennemføres som udgangspunkt ved frivillige aftaler..."

Henvisninger til love og de lovmæssige bindinger

Naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af 2. oktober 2022) skal rettes til

Naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af 4. oktober 2022).

Redegørelse for gennemførelse af Natura 2000-handleplan fra sidste planperiode

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-handleplanen efter bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27/06/2016, § 2, stk. 4) skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er realiseret.

Forslaget til Natura 2000-handleplan indeholder en redegørelse for indsatser. Miljøstyrelsen skal imidlertid bemærke, at det er vanskeligt for styrelsen ud fra redegørelsen at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planens indsatser for den forudgående periode er realiseret.

Styrelsen ønsker derfor, at den endelige plan suppleres med en præcisering. Det kan være en uddybning af afsnit eller f.eks. en tabel, der gør det muligt umiddelbart at få et overblik over, i hvilket omfang retningslinjerne i indsatsprogrammet i den statslige Natura 2000-plan 2016-21 er realiseret.

Der er behov for at uddybe i forhold til følgende indsatser:

- *Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev, surt overdrev og rigkær med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.*

Det bør præciseres, i hvilket omfang de gennemførte indsatser har været målrettet denne retningslinje.

- *Tilstanden af levestederne for plettet rørvagtel og brushane forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.*
- *Tilstanden af levestederne for klyde, havterne, dværgterne og fjordterne forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder for klyde, havterne og dværgterne samt de 3 kortlagte levesteder for fjordterne får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.*

I handleplanen nævnes generelle indsatser vedr. forbedring af levesteder for kystfugle, men det bør præciseres, hvorledes der har været indsatser for forbedring af de nævnte arters levesteder i overensstemmelse med retningslinjerne.

- *Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær samt ynglefuglene brushane, dværgterne, plettet rørvagtel og mosehornugle, samt den rastende ederfugl, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.*

Miljøstyrelsen pointerer, at det skal fremgå i Natura 2000-handleplanen, hvordan kommunen har været særlig opmærksom på de naturtyper/arter, der er i tilbagegang, og som er nævnt under specifikke retningslinjer i Natura 2000-planen for anden planperiode, og som er relevante for de områder, hvor kommunen er handleplanmyndighed.

Miljøstyrelsen bemærker desuden, at der ikke er redegjort for de kortlagte skovnaturtyper, som ikke er fredsskovspligtige eller offentligt ejede. Kommunerne er jf. miljømålslovens § 37 a handleplanmyndighed for ikke-fredsskovspligtige arealer, hvorfor kommunerne er ansvarlige for, at Natura 2000-handleplanen skal indeholde en redegørelse for gennemførelsen af den planlagte indsats, herunder hvordan sikring af en skovnaturtypebevarende drift og pleje er gennemført.

Behov for indsatser

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at planlagte indsatser for rydning af invasive arter generelt er planlagt med "op til x ha". Da der i Natura 2000-planens indsatsprogram fremgår et specifikt areal på 55 ha, skal dette fremgå som minimumsareal fordelt mellem kommuner, offentlige lodsejere og Miljøstyrelsen ud fra registreringerne.

Det bemærkes desuden, at det fremgår af kommunens note **** til tabel 4, at naturtyperne grå/grøn klit, nedbrudt højmosse, strandvolde med enårige og flerårige, kystklint/klippe, forklit, hvid klit og kildevæld ikke har plejebehov i form af græsning eller høslet. Da det er Miljøstyrelsens erfaring, at der er pleje på nogle af de nævnte naturtyper i området bl.a. kildevæld, bør teksten justeres, og et bør fremgå, at det er kommunens vurdering.

Indsatser fordelt på aktør

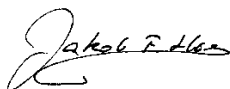
Miljøstyrelsen har bemærket, at tabel 6 udelukkende indeholder information om skovnaturtyper med fredsskovspligt. Der kan med fordel tilføjes en oversigt over fordeling af de resterende naturtypearealer og levesteder for arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag, da det vil gøre fordelingen på aktør mere overskuelig.

Miljøstyrelsens bidrag til Natura 2000-handleplanerne

Miljøstyrelsen vil gøre opmærksom på, at Miljøstyrelsen forventer at foretage mindre tekstnære justeringer i noget af Miljøstyrelsens indhold. Miljøstyrelsen vil efter høringen kontakte den kommunale tovholder med opdateret indhold.

Kommunen er velkommen til at kontakte Miljøstyrelsen, hvis styrelsens bemærkninger skulle give anledning til spørgsmål. Styrelsen indgår gerne i dialog om de afgangne bemærkninger. Ved spørgsmål kan kommunen kontakte afsender af denne mail, Ditte Galsgård digal@mst.dk eller Katrine Hansen Lemming kathl@mst.dk.

Med venlig hilsen

Jakob Høeg
Fagkoordinator chef for natur

Miljøstyrelsen
+45 72 54 40 00
mst@mst.dk

Til:
Middelfart Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen

Eft.:
Forsvarsministeriet
Forsvarskommandoen

Høringsvar Natura 2000-handleplan 2022-2027

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse fremsender hermed hørringsvar vedrørende Natura 2000-handleplan Lillebælt, nr. N112, til Middelfart Kommune.

Forsvarsministeriet lejer og ejer arealer inden for, eller grænsende op til, Natura 2000-området. Såfremt der påtænkes iværksat specifikke indsatser for naturlige vandforhold på og omkring arealerne betegnet Halk Skydeterræn og Aborg Skydebane og Skydeterræn, ønsker Ejendomsstyrelsen at blive inddraget. Dette med henblik på, at sikre at tiltagene ikke påvirker den operative brug af terrænerne negativt.

Ejendomsstyrelsen har derudover ingen kommentarer til handleplanen.

Med venlig hilsen

Jane Fuglsang Bech
chefkonsulent
Chef for Natur- og Plansektionen

Dato: 8. april 2024

Enhed: Forvaltningsafdelingen
Sagsbeh.: FES-NPS16
Sagsnr.: 2024/005434
Dok.nr.: 986364
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriets
Ejendomsstyrelse
Arsenalvej 55
9800 Hjørring

Tlf.: +45 7281 3000
Fax: +45 7281 3005
E-mail: fes@mil.dk
www.forsvaret.dk/fes

EAN: 5798000201286
CVR: 16 28 71 80

Sagsbehandleren direkte:
Tlf.: 7281 3159
E-mail: fes-nps16@mil.dk

Intern fordeling: CHFVA, CHNPS, NPS10

Som I ved, har MST indgivet høringssvar en lang række Natura 2000-handleplaner, særligt med bemærkninger til teksten vedr. frivillighed. MST fremhæver i høringssvarene, at kommunerne er forpligtet til at gennemføre Natura 2000-handleplanen, også hvis det skulle vise sig, at de frivillige lodsejraftaler ikke kan indgås.

KL anser det som en praksisændring og er ikke enig i den fortolkning. Dette med henvisning til den økonomiske høring, hvor det vedr. frivillighed fremgår af et notat udarbejdet af Miljøministeriet:

- "Frivillighed er hjørnesteinen i gennemførelse af planerne for at fastholde en positiv tilgang til sikring af naturen. Indsatserne finansieres primært gennem EU's landdistriktsprogram suppleret med nationale midler."

Hvor KL pba. den økonomiske høring accepterede DUT-kompensationen med særlig vægt på nedenstående bemærkninger fra Miljøministeriet:

- "At Miljøstyrelsens kommende evaluering og sammenfatning af indsatser i Natura2000-områderne i 2. planperiode ikke stiller nye krav eller medfører øgede udgifter for kommunerne i planperioden 2022-27."
- "At statens præmis om lodsejerfrivillighed fortsat gælder for Natura 2000-indsatsen, hvorfor det er frivilligt for lodsejerne at deltage i de konkrete projekter".

KL og MST foreslår i forlængelse af dette, at et foreløbigt kompromis til Natura 2000-handleplanerne er: *"Det forventes, at Natura 2000-handleplanerne kan gennemføres ad frivillighedens vej."*

Med den formulering får MST, som medudgiver på nogle af Natura 2000-handleplanerne, mulighed for at gå andre vejen end ad frivillighedens vej, men forpligter ikke kommunerne til at gøre det samme.

KL fortsætter dialogen med MST om problemstillingen med henblik på at få noget skriftligt fra MST, som vi kan dele med jer.